

IN NOMINE JESU!

DISPUTATIO THEOLOGICA
DE XXX.

LIBERATE
CHRISTIANA ET RITI-
BUS ECCLESIASTICIS SEU
ADIAPHORIS.

Dei O. M. Auxilio,

In Regia Academia Aboensi publicè proponenda,

PRAESIDE

ENEVALDO SVENONIO,

Q. G. Al. S. S. Theol. Doct. & Prof. Publico.

[RESPONDENT]

JOHANNE MATTHIAE Bardman/

Westmanno.

Ad diem 31. Mart. A. G. 1664. In Aud. Max.

horis ab 8. matutinis.

A B O Ä,

Impressa à PETRO HANSONIO Acad Typ.

Prudentissimis, Specatissimis ac integerrimis Viris.

Dn. SIMONI Bergh
Metropolis Holmensis civi,
& pro tempore Societatis
Indicæ per totam Finingi
am Inspector probatissimo
ut Benefactori indubitatis-
simo, ita pro tempore Nutri-
tio propensissimo, pluri-
mum suspicioendo.

Dn. ERICO Sundel/
Logistæ Militari expeditis-
simo, fautori perpetim ho-
norando.

Dn. CHRSTIERNO
Toorson/ Negotiatori cir-
cumpecto favori jugi a-
micitia vehendo.

Dn. GABRIELI Ba-
lentinson/ Factori solertissi-
mo, benefactori suo certis-
simo, omni honoris cul-
tu æternum prosequendo.

Dn. HINDRICO Greel/
Regij Dicasterij quod Aboe
est procuratori per industrio
Calido Amoris affectu co-
lendo.

Dn. PETRO AN-
DREÆ Eel/ amico meo
dilecto perpetim colendo.

Hancè Disputationem in perpetuam &
submissi animi Tesseram, ac u-
berioris favoris Arrham

litat, dedicat & offert

Johannes Bardman
Respond.

COLLEGII THEOLOGICI
DISPUTATIO SYNOPTICA XXV.

De

LIBERTATE CHRISTIANA
ET RITIBUS ECCLESIASTICIS,
SEU ADIAPHORIS.

PRÆSIDE

ENEVALDO SVEN. Q. G. Al. S. S. Th. D.

& Professore Publico.

Répond. JOHANNE MATTHIÆ Barkmanij VVestmanno.
Examinanda Aboæ, in Audit. Max. ad diem 30. Mart. A. g. 1664.

T H E S. I.

Rituum variorum ac ll. certâ peculiariq; for-
mâ descriptam fuisse administrationem Ecclesiæ
V. T. fuit inter alia ostensum obitèr in disputatione
immediatè antecedente: Sic omnia in Ecclesiâ etiam
N. T. fieri bono ordine, decentèr & ad ædificationem
oportere, docet perspicuè Apostolus, 1. Cor. 14: 40.

omnia a hinc
et dñi ordinare
fiant latro all
tujör. aff. tñ
hjg tilia.

II. Quod ut rectè observatur in doctrinâ verbi &
Sacramentorum dispensatione, quippè officium id in
Ecclesiâ primarium est: ita non minus circa Ritus ex-
ternos & Ceremonias danda opera erit, ut retine-
atur decorum, & evitetur confusio ac omnis è schisma-
te oriunda domus Dei ruina atq; destructio. Unde
Augustani confessores de ritibus Ecclesiasticis docent, quod ritus
illi servandi sint, qui sine peccato servari possunt, & prolunt ad tranquils
litatem & bonum ordinem in Ecclesiâ, sicut certæ feriæ, festa & similia
&c. Art. XV.

III. *Libertas Christiana est jus, quo verè credentes a ser-
vitute peccati, tyrannide diaboli, maledictione Legis aternaq;
morte: quin & à jugo ceremoniarum Leviticarum, constitutu-
tionum forensium Mosaicarum, humanarumq; traditionum, per*

B b

Chri-

Christum sunt Liberati, Rom. 8: 2. 3. c. 6: 14. c. 7: 6. Gal. 5: 13. i. Pet. 1: 15. 16. Act. 15: 10. Col. 2: 16. i. Cor. 7: 23.

Gradus liberari christiana IV. Gradus igitur hujus eminentissimi privilegij sunt 4: α. Liberatio à legis Moralis atq; æternæ mortis condemnatione. β. Donum gratiæ patris ex efficacij Christi in credentibus per Spiritum S. παράπληγτον ἐν τῷ ἐναγγελίῳ: quo inchoatur nova obedientia & fiunt opera Deo grata ex spiritu libero ac spontaneo. γ. Educatio è carcere servitutis Mosaicæ 4. Solutio è vinculis Traditionum humanarum in Ecclesiâ: videlicet quod tales non habeant rationem cultus, meriti aut absolutæ necessitatis; sed extra casum Scandali, sine peccato negligi & omitti possint. Conf. B Hutt. comp. L. Th. p. 215.

V. Nota, quod hoc loco distinguendum probè contra Antinomos erit, inter Liberationem à Maledictione legis, & Libertatem ab observatione Legis: Est enim vera Renatorum Libertas non talis antiquatio Legis moralis, quâ illi ab omni observatione ejus sint ita Liberi & immunes, ut libentiam habeant pro libitu lasciviandi ac indulgenti cupiditatibus carnis, Ezech. 20: 19, Rom. 6: 15. Sed in ἀπολυτρώσει consistit & liberatione ab ira Dei & æternâ maledictione: quæ Libertas usq; adē præceptorum decalogi observationem non tollit, ut eam potius omnino requirat, non quidem ad ullo modo promerendam aut consequendam salutem; sed declarandam fortis justificationem fidei, Matth. 5. 16. Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant vestra B. opera & Glorificent patrem vestrum qui in cœlis est.

VI. Ritus seu Ceremonie atq; Traditiones Ecclesiasticae sunt ordinationes humanae de Rebus externis, expresso Dei verbo nego mandatis nego prohibitiis, ordinis ac discipline causâ instituta, ut confusiones omnes & Scandala in Ecclesiâ evitentur. i. Cor. 7: 17. seqq. c. 14: 40. Gal. 2: 4. 5. Col. 2: 16. Matth. 7: 8.

VII. I. CAUSA igitur liberarum traditionum MAN-DATORIA est Deus ipse; Institutoria est ejus Ecclesia juxta illud: In Libertate qua Christus vos liberavit state, & ne rursus

Aug.

rursum jugo servitutis implicemini, Gal. 5:1. Unde Augustin.
ad Casul. ait: In ijs rebus de quibus nihil certi statuit
divina scriptura, mos populi Dei & instituta Majorum pro
lege servanda sunt. Ubi distinctum vult B. pater inter
Libertatem Introductionis talium rituum, & Observationis.
hæc enim pro conditione circumstantiarum variat, ut po-
te quæ in casu persecutionis & confessionis necessaria fit,
ut porrò indicabitur.

VIII. II. *MATERIA* sunt Res, & negotia media seu
 indifferentia, quæ alias appellari solent *Adiaphora*, quip-
 pè sine opinione cultus, justitiæ & necessitatis liberè
 præstantur vel omittuntur ad tranquillitatem Ecclesiæ.
 Talia sunt discrimina temporum, Festorum, ciborum,
 vestimentorum & rerum similium: exercitia item sacra-
 rum lectionum, cantionum, precum, & id genus, plurimum.

Conf. Aug. Conf. art. 15, ubi hæc cautio additur:
 De talibus rebus tamen admonentur homines, ne conscientia onerentur,
 tanquam talis cultus ad salutem necessarius sit. Admonentur etiam, quod
 Traditiones humanæ instituæ ad placandum Deum ad promerendam graz-
 iam, & satisfaciendum pro peccatis, adversentur Evangelio & doctrinæ
 fidei; quare vota & traditiones de cibis & diebus &c. Instituæ ad pros-
 merendam gratiam & satisfaciendum pro peccatis, inutiles sunt, & con-
 tra Evangelium, p. 13.

IX. Quàm verò sit periculosum Traditionibus aut
 Ritibus Ecclesiasticis opinionem cultus, meriti & neces-
sitatis affingere, cum laudata confessio, tum ejusdem
Apologia testantur abundè: Inde enim primò obscurá-
 tur doctrina de gratiâ & justitiâ fidei, quæ est præci-
 pua pars Evangelij, quam maximè extare oportet &
 eminere in Ecclesiâ, ut meritum Christi benè cognosca-
 tur, & fides quæ credit remitti peccata propter Chri-
 stum, longe super opera collocetur, neq; operibus ad-
 scribatur quod fidei proprium est. Deinde, evertun-

II. *Materia*
Fundamenta
reverendissimæ
ante.

tur præcepta Dei, quorum violationem in cultu Traditionum Pharisaicarum valde reprehendit Salvator noster Christus Iesus, Matth. 15: 6. Mar. 7: 9. Laqueus tandem conscientijs iniicitur ex neglectâ quarundam traditionum observatione, unde facilimè oriri desperationem posse longè certissimum est. Conf. art. 5. mut. Abul. p. 28. 29. &c. Apol. p. 210. cum expressis scripturæ testimonijis, Matth. 15: 11. Rom. 14: 17. Col. 2: 16. 20. 1. Tim. 4: 3.

*Distinctio
inter Cultus
Dei et Adia-
phora*

Cultum

Adiaphora

*Inserendum Adiaphora
gozo vacant
liber nomine
cultus.
1. Evang. obli-
gant hinc in lib. 1. ilijam
lib. agere.*

X. Proinde inter cultum Dei, & Adiaphora quatuor plurimum interest, quod illum constituant opera à Deo mandata, facta in verâ agnitione & fiducia Filij Dei Medicatoris, quibus testamur hunc esse verum Deum quem sic colimus, & Deum sic velle à nobis honorari, quemadmodum facimus. Estq; Regula & amissis divinorum cultuum ipse Decalogus rite intellectus, Deut. 6: 6. c. 12: 8. & 32. Jos. 1: 8. Ezech. 10: 18 & 20: 19. Esa. 1: 12. c. 29: 14. Ps. 119: 105. Luc. 10: 26. Rom. 12: 12. seqq. c. 13: 9. seqq. Hæc vero sunt opera libera ab hominibus excogita propter εὐταξίαν γης ἐνστρεψούσην, 1. Cor. 14: 40. Conf. Decl. F. c. p. 791.

XI. Fieri tamen nonnunquam certo respectu necessaria etiam ipsa Adiaphora possunt, his tamen antegressis distinctionibus: 1. Considerantur vel απλῶς & in sua natura separatim, vel κατάρι & conditionaliter, quatenus in cujusvis liberrimâ voluntate posita sunt; posteriore verò non item; hoc enim respectu suam naturam mutant, & talia esse desinunt. 2. Quando legitimo mandato totius consentientis Ecclesiæ vel præcipiuntur vel prohibentur: in hoc enim casu, neq; salvâ conscientiâ omit-

omitti quæ sic præcipiuntur poterunt, neq; retineri quæ sic prohibentur. Quare promissus rerum adiaphorarum usus minimè omnium sic erit permittendus, ut quivis proprio ausu sibi eas vel mutandi vel instituendi potest statem pro arbitrio sumere debeat: obstat enim 1. In Generere Lex charitatis, quæ universalis est, disertè cavens, ne quid, alioquin etiam medium & indifferens, fiat, quo proximus destruatur: vel omittatur, quo ædificetur, 2. In specie constitutio vel Politica vel Ecclesiastica. Quamvis enim solius Dei sit conscientias hominum obligare; quantum tamen vel Magistratus politicus, qui Dei minister est, judicat interesse Reipub. ut aliquid, per se alioquin licitum non fiat: vel Ecclesia, ordinis, decori atq; ædificationis rationem habens, leges nonnullas de Reb. adiaphoris ritè promulgat: sunt illæ à pijs observandæ, quia obligant conscientiam, quatenus nemo absq; scandalo ijs reluctari potest. Non enim turbanda est Ecclesia intempestivis mutationibus & rixis non necessarijs, 1. Cor. 11:10. cessantibus verò talibus circumstantijs 2. quoq; expirant.

XII. Quocirca obiter observa 1. quod, qui extra hos casus in aliarum conscientias, circa adiaphora temerarium usurpant judicium, in Deum & proximum graviter peccent, 2. Quòd semper è verbo Dei, quod lucerna pedibus nostris erit, Ps. 119: dileendum quid fieri quidve omitti possit ac debeat. Et si quid fecus ab ullo homine præcipitur cedet Regulæ Apostolice: Magis obedendum est Deo quam hominibus, Act. 5: 29. Unde B. Luth. in Art. Smalc. ait: Nemo Ecclesiam Dei GRAVET proprijs aliquibus Traditionibus: in hoc enim negotio fixum & firmum esse debet, quod nullius hominis potestas vel authoritas verbo Dei sit præferenda, Lib. Conc. p. 795. 3. Quòd unumquemq; habere rationem suæ vocationis oporteat,

XIII. β Quando ex libero rerum externarum usu infirmi in fide offenduntur atq; ad cœptosæsiæ facilè pertrahuntur. E. G. si quis conversorum Ethnicorum in priuinitatè Ecclesiæ in conspectu conversi Judæi comedisset

Exemplum 198 DE LIBERTATE CHRISTIANA
carnem suillam, procul dubio perturbasset ejus conscientiam. Quod ergo suâ naturâ alias erat liberum, vide-
licet, abstinere ab esu carnis suille, in tali casu factum fuit
necessarium, Rom. 14:1. seqq. i Cor. 9:1. seqq.

XIV. Aliud Exemplum: quæritur An *Exorcismus*,
quatenus est ceremonia Ecclesiastica & quidem adiapho-
ra, abrogari possit nec ne? Respondeat F. Conc. Abro-
gari eum posse pro renata, juxta eam rationem, quæ Ecclesie
Dei, & ad edificationem ejusdem maximè accommodata judi-
catur, ut nimis caveantur offendicula, ut infirmorum habeat-
tur ratio, ut Ecclesia edificetur, ut deniq; *Libertas Christiana*
nulla ex parte ledatur. Ubi præter modum & fine in ab-
rogationis, phrasí, pro re nata, respicitur ad statuum Ec-
clesiæ, quæ vel *Libera* est & jure suo ex omni parte ple-
nissimè utitur: quo relp, *Exorcismum* abrogare pro arbitrio
& non abrogare potest, ita quidem, ut ubi ritus iste
usu receptus est, vel retineatur vel abiciatur, ubi non
receptus, vel instituatur vel omittatur, modo hic finis
spectetur, ut utrumq; respiciat non tam Libertatis Chri-
stianæ privilegia, quam edificationem proximi. Si ab
rogatio ejus infirmiores offendat, Ecclesiam turbet, pu-
riorem Religionem multis reddit suspectam potissimum
Calvinismi, satius est abrogatione ejusdem omnino
abstinere. Quamobrem sanè nos hodiè in nostrâ patriâ
Exorcismi usum (tollatur modo abusq;) minimè abro-
gandum esse statuimus. Vel si Ecclesia fuerit persecutioni-
bus ac tyrannide hostium veritatis pressa, adeò ut hæreti-
ci sub abrogatione sive *Exorcismi*, sive alijs alicujus rei
Adiaphora, fallorum dogmatum incrustationem ac tole-
rantiam, vel certè jus sibi aliquod ac Dominum in Nostras
Ecclesiás querunt, hoc certè in passu minimè omnium
genti-

gentium in abrogationem Exorcismi est conspirandum aut consentiendum.

XV. 2. Considerantur Adiaphora vel extra casum scandali & persecutionis, quando nimurum Ecclesia in flore quasi constituta, neq; hæreticorum neq; Tyrannorum insidijs exposita est, sed suo jure liberrimè utitur, tunc omnino positum in ejus potestate est, indifferentem ceremoniam penitus vel antiquare, vel instaurare, modo non offendantur imbecilliores. *Vel in casu persecutiois aut edenda confessionis.* De quo utroq; sententiam suam declarat Liber concordiaæ hunc in modum: *Credimus, docemus & confitemur, quod temporibus persecutionum, quando perspicua & constans confessio à nobis exigitur, hostibus Evangelij in rebus adiaphoris non sit cedendum: sic enim Apostolus inquit: Gal. 5: 1. Qua libertate Christus nos liberavit in ea state &c. 2 Cor. 6: Nolite jugum ducere cum infidelibus. quæ enim societas luci ad tenebras &c.* Item Gal. 2: *Quibus neg, ad horam cessimus subjectione, ut veritas Evangelij permaneret apud nos.* In tali enim rerum statu non agitur jam amplius de adiaphoris; sed de veritate Evangelij, & de libertate Christiana sarta rectag̃ conservanda. Et paulo post: *In hujusmodi rebus nostrum certè non est, aliquid adversarijs largiri; sed officium nostrum requirit, ut piam & ingenuam confessionem edamus, & ea patienter feramus, quæ dominus nobis ferenda imposuerit, & hostibus verbi Dei in nos permiserit, Epit. F. C. pag. 615. § IV.*

XVI. Item: Credimus, docemus & confitemur, quod eo tempore, quo veritatis celestis confessio requiritur (quando videlicet, verbi Dei hostes doctrinam Evangelij opprimere student) tota Ecclesia & singuli Christiani, præcipue verò Ministri verbi Dei (tanquam ij, quos Dominus Ecclesiæ suæ regendæ præfecit) teneantur piam doctrinam juxta verbum Dei, & quicquid omnino ad sinceram religionem pertinet, palam & liberè, non modò verbis verum etiam factis profiteri. Et sentimus, tali tempore, etiam in rebus verè & per se adiaphoris, non esse Adversarijs cedendum: neq; permittendum, ut adversarij nobis talia adiaphora, ad detrimentum

veri cultus divini, & ad plantandam ac stabiliendam idolatriam, observantia imponant & obtrudant, sive id manifesta vi, sive dolis, efficere co[n]sentur. Decl. F. C. pag. 791. 792.

Forma

XVII. III. FORMA his verbis exprimitur: Ordinis ac disciplina causa constituta sunt haec ceremonia. Requiritur autem 1. Ne sint contra Fidem & bonos mores. 2. Non sint inutiles sed ad ædificationem. 3. Non ineptæ 4. Non gravent vel multitudine vel necessitate, sed sint paucæ & observatu liberæ 4. Nullatenus præjudicent præceptis divinis; si enim conscientijs piorum obtruduntur cum opinione cultus, justitiae & necessitatis, revera fiunt doctrinæ dæmoniorum, 1. Tim. 4: 1. Et Tentationes adv. Deum Act. 15: 10. Atq; Hypocrisis, Gal. 2: 11. Ideoq; benè monet Augustinus ad januarium, L. I. c. 11. Quod neq; contra fidem, neq; contra bonos mores injungitur, indifferenter est habendum & pro eorum inter quos vivitur, societate servandum. Teneenda quoq; est Regula Cypriani in Epist. ad pomp. Humanæ traditiones non prejudicant (forte: non præjudicabunt) divinis.

XVIII. IV. FINIS est, quod instituti hi ritus sunt propter ordinem, disciplinam & tranquillitatem Ecclesiæ, atq; ad fugiendum scandala, quibus addi potest: ut vulgus habeat quandam paedagogiam, admonentem homines de historia & beneficijs Christi; & excitantem eos ad seriam pœnitentiam, invocationem, gratiarum actionem, & alia vera pietatis exercitia. Conf. Lev. 23. totum caput.

XIX. Scandalum est vel datum vel acceptum: Illud est aut falsa doctrina, alios seducens in errores: aut malum exemplum, morum licentiam confirmans. Hoc est Pharisæica offensio, ut cum impij & hypocritæ irascuntur constantiæ doctorum in propaganda veritate coelesti, alijq; honestissimis factis offenduntur, & tantum non rumpuntur.

Tantum de his.

I. N. I.

Ad
Responsorem de *Libertate Christianâ*,

Polissimum Juvenem,

Dn. JOHANNEM BARKMANNUM,
amicum dilectum :

Quisquis ab arbitrijs hominum dependet, is intra
Servitij metas, spemq; metumq; jacet ;
Libertas servire Deo sed & optima & una est :

Hæc mihi servitij decutit omne jugum.

Ducentem sequor & Mandanti pareo : sic si
Arbitrio haud hominum servio, liber ero.

Selegisti igitur de quo tibi gloria Barkman/
Surgit & utilitas vix peritura, venit !

L. M.
P R A E S E S.

LAUDO TUUM STUDIUM Barkman/ popularis
amande,

Totoq; ex animo prospера cuncta precor ;
Pulpita dum scandis, summo conamine stando

Præfide sub tanto differis egregie
Dogmate de sacro hoc. Succedat cursus hic o-

pto,
Nominis in laudem vertat JOVA sui !

G E O R G I U S P. Schiffer
Arbogia - Wessmannus.

UT capiat miles magnum & laudabile nomen
Oppugnat muros, frangit castellaq; marte ;

Ces

Ceu miles, fortens præstas te suavis amice,
Dum tu non trepidas descendere, pulpita celsa,
Præside præclaro defendens dogmata sacra
Atq[ue] manu validâ disrumpens Gordia vincula.
Ergo tuos nisus laudo suavissime Barkman/
Efficit hoc claros, humilesq[ue] è pulvere tollit
Hic est nempe modus, quo tanges culmen honoris,
Perge bonis avibus cæptisq[ue] tuis Deus adsit.

Ita tenui avena gratu-
labatur.

P E T R U S S C H E P H E R U S
Ner: Svecus.

C Armina Johanni mens est cantare parata
Venam sed vetuit Pulcher Apollo mihi.
Manalios quia non solitus sum dicere versus,
Et Vereor vires fallere; pauca dabo:
Celsam dum scandis Barkman perdoce Cathedram
Castalidum monstras Te decus esse pium.
Veros Christicolum ritus sermone polito
Ostendis, Clari Præsidis auxilio.
Veros defendis, tetres Contemnis abusus
Complures redamant quos tamen absq[ue] modo;
Crescit Amorq[ue] tui, simul & Ti crescit acumen.
Ingenij Patrio proderis ipse solo:
Perge bonis Avibus doborum volvere scripta
Dapsilis & tandem fama superstes erit;
Post Pæana canes fulgenti semper Olympo
Quando piorum animis redditur alma Quies.

In veræ amicitia rex regiorum
hæc pauca reliquit
Jonas Zorist Nerichiâ
Svecus.